

Täysistunto

Tiistai 23.5.2023 klo 13.59—15.45

5. Hallituksen esitys eduskunnalle tietoturvallisuudesta Pohjois-Atlantin sopimuksen osapuolten välillä tehdyn sopimuksen ja turvallisuussäntöjen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton kesken vaihdettavan turvallisuusluokitellun tiedon suojaamiseksi tehdyn hallinnollisen järjestelyn ja Pohjois-Atlantin liiton kanssa tehdyn tietoturvaluussopimuksen irtisanomiseksi

Hallituksen esitys HE 4/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Petteri Orpo: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Haavisto.

Keskustelu

14.02 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto antoi viime vuoden lopulla hallituksen esityksen Pohjois-Atlantin sopimuksen hyväksymisestä, ja eduskunta hyväksyi esityksen selvin luvuin maaliskuun alussa. Suomesta tuli viimeisten ratifiointien jälkeen 4.4.2023 Naton 31. jäsenmaa.

Nato-jäsenyyden toteutuminen on Suomelle ratkaisevan tärkeää Euroopan muuttuneessa turvallisuustilanteessa. Suomelle on myös tärkeää, että Ruotsin Nato-jäsenyys toteutuu Vilnassa heinäkuussa järjestettävään Naton huippukokoukseen mennessä. Ruotsin jäsenyydellä on merkitystä sekä poliittisesti että Naton yhteisen puolustuksen suunnittelun ja toteutuksen kannalta.

Suomi on sitoutunut Naton jäsenyysneuvotteluissa liittymään tiettyihin sopimuksiin, joissa säännellään yksityiskohtaisemmin joukkojen ja sotilasesikuntien asemaa, teknisiä tietoja, keksintöjen salassapitoa ja luokiteltujen asiakirjojen suojaamista.

Nyt käsiteltävänä oleva tietoturvaluussopimus on yksi näistä sopimuksista. Naton puolelta on pidetty tärkeänä, että Suomen sitoutuminen Naton tietoturvaluussopimukseen tapahtuisi mahdollisimman pian ja joka tapauksessa 12 kuukauden kuluessa jäsenyyden alkamisesta. Sopimuksen nopea voimaansaattaminen on Suomen edun mukaista, jotta voidaan varmistua siitä, että Suomi voi saada ja käsitellä luokiteltua tietoa mahdollisimman laajasti.

Käsittelyssä olevalla hallituksen esityksellä pyydetään siis eduskunnan hyväksymistä Pohjois-Atlantin sopimuksen osapuolten välillä tietoturvaluudesta tehdyille sopimukset-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 8/2023 vp

le ja Naton turvallisuussäännöille, joissa on vahvistettu yhteisen suojaustason peruseriaahteet ja vähimmäisvaatimukset.

Samalla pyydetään eduskunnan suostumusta sille, että Suomi irtisanoa Naton kanssa tehdyn aiemman tietoturvaluussopimuksen ja -järjestelyn, joita on noudatettu Suomen rauhankumppanuusaikana. Näiden sopimusten lakkauttaminen toteutetaan yhteisymmärryksessä Naton kanssa.

Naton tietoturvaluussopimuksen mukaan tehokas poliittinen neuvottelu, yhteistyö ja suunnittelu puolustusasioissa Pohjois-Atlantin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamista osapuolten välillä. Se edellyttää määräyksiä turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta ja turvaamisesta.

Tietoturvaluussopimuksen täytäntöönpanemiseksi Natossa on laadittu laaja ja yksityiskohtainen turvallisuussäännöstö. Sen osa-alueet ovat henkilöstöturvallisuus, toimitilaturvallisuus, tietoaoneistoturvallisuus, viestintä- ja tietojärjestelmien turvallisuus ja yritysturvallisuus.

Arvoisa puhemies! Totesin Pohjois-Atlantin sopimuksen lähetekeskustelussa, että Nato-jäsenyyden keskeisimpiä vaikutuksia viranomaistoimintaan on kansallisen tietoturvaluuden eri toimintojen järjestäminen Naton tietoturvaluusvaatimusten edellyttämälle tasolle. Näiden vaikutusarvioita on käsitelty jo Natoon liittymistä koskevassa hallituksen esityksessä ja vaikutukset kerrataan tässä hallituksen esityksessä.

Suomella on ollut jo vuodesta 94 alkaen tietoturvaluussopimus Naton kanssa. Sen nojalla Suomi on soveltanut Naton turvallisuussääntöjä jo rauhankumppanuusaikana.

Rauhankumppanuuden ja jäsenyyden aikana sovellettavien tietoturvaluusvaatimusten väliset erot ovat vähäisiä. Erot johtuvat enemminkin itse Nato-jäsenyydestä. Sen myötä Suomelle jaettavien luokiteltujen asiakirjojen määrä kasvaa, asiakirjojen vastaanottajien piiri laajenee ja Suomen kansallisen kannanmuodostuksen on tapahduttava aiempaa nopeammin.

Erona on myös se, että jäsenyyden myötä Suomi voi saada myös Naton korkeimman turvaluokan asiakirjoja eli cosmic top secret -asiakirjoja, joita ei rauhankumppaneille lähtökohtaisesti luovuteta.

Tietoturvaluussopimus... [Puhujan mikrofoni sulkeutuu] — Aha, nyt oli mikrofonissa joku vika. — Tietoturvaluussopimus antaa suomalaisille yrityksille mahdollisuuden tulla valituiksi Naton järjestämään hankkeeseen taikka toisessa valtiossa järjestettävään hankintakilpailuun, joka edellyttää Naton turvallisuusluokiteltujen tietojen käsittelyä. Tällaisia hankkeita toteutetaan erityisesti puolustusteollisuuden, turvallisuuden, ydinvoiman, informaatioteknologian ja muun korkean teknologian aloilla sekä tieteen ja tutkimuksen aloilla.

Naton jäsenenä Suomi osallistuu myös Naton ydinasepolitiikan suunnitteluun Naton rakenteissa. Naton jäsenmaat ovat tehneet sopimuksen ydinpuolustustietoja koskevasta yhteistyöstä. Tällä niin sanotulla ATOMAL-sopimuksella suojataan tällaista luokiteltua tietoa. ATOMAL-sopimuksen hyväksymisestä annetaan eduskunnalle erillinen hallituksen esitys

Ärade talman! Som sagt, en separat regeringsproposition lämnas om godkännande av avtal om samarbete avseende nukleär information. Bestämmelser om informationssäkerhet finns också i Natos avtal om ömsesidigt säkerställande av sekretess för försvarsrelaterade uppfinningar för vilka patent sökts samt i Natos avtal om överföring av teknisk informa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 8/2023 vp

tion för försvarsändamål. Separata regeringspropositioner lämnas också om godkännande av dessa avtal.

Enligt regeringens proposition innehåller avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet inte bestämmelser som faller inom landskapet Ålands behörighet och förutsätter således inte landskapets bifall i enlighet med självstyrelselagen för Åland. Landskapsregeringens ståndpunkt beskrivs i regeringens proposition. Propositionen hänvisar också till att det är möjligt att i en senare fas begära lagtingets bifall för godkännande av internationella avtal, om det visar sig nödvändigt.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Perustuslain 12 §:n mukaan viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen suojattu. Naton tietoturvaluusussopimus sisältää tällaisia perustuslain 12 §:ssä tarkoitettuja sääntöjä, joilla julkisuutta rajoitetaan välttämättömien syiden vuoksi. Ilman tällaista sääntelyä Suomella ei olisi mahdollisuutta saada Naton ja sen jäsenmaiden turvallisuusluokiteltuja tietoja.

Eduskunnan tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus Nato-asioissa turvataan perustuslain ja muun lainsäädännön nojalla. Eduskunnan tiedonsaantioikeus on perustuslaissa säädettyjen kansanvaltaisen hallitusmuodon perusteiden toteuttamisen välttämätön edellytys. Vaiteliaisuusmenettely ja Naton turvallisuussääntöjen mukaisten toimintamallien, mukaan lukien tila-, henkilö- ja tiedonhallintaratkaisut, sekä niihin liittyvien teknisten ratkaisujen noudattaminen mahdollistavat asianmukaisen tiedonkulun myös eduskunnalle jatkossa. — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Menemme puhujalistaan. — Edustaja Aittakumpu.

14.08 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä ja tärkeää, että eduskunta pääsee ripeästi käsittelemään Natoon liittyvät välttämättömät sopimukset, kuten ministeri Haavisto äsken totesi. Suomen ja Naton liittymisneuvotteluissa sovittiin, että Suomen täytyy tulla kuuteen eri Nato-sopimukseen mukaan, ja nyt käsittelemme tätä tietoturvaluuteen liittyvää sopimusta.

Kyse on tosiaan lyhyesti sanottuna siitä, että Suomi liittyy sopimukseen, jonka avulla Naton jäsenmaat voivat hankkia, käsitellä, luovuttaa, arkistoida ja myöskin hävittää erilaisista Naton puolustukseen liittyvää tietoa turvallisesti. Sopimus on tärkeä osa Naton puolustus suunnittelua ja toimintaa. Tietoturvan varmistaminen on alati tärkeämpää tässä turvallisuustilanteessa mutta myös tässä ajassa, jossa tietoa liikkuu yhä enemmän sähköisesti ja yhä erilaisempia ja moninaisempia kanavia pitkin.

Arvoisa puhemies! Suomi on luotettava ja vakaa Nato-kumppani. Näin täytyy tietysti olla, ja siksi sitoudumme näihin yhteisiin tärkeisiin sopimuksiin.

Arvoisa puhemies! Natoon liittyminen aiheuttaa Suomelle erilaisia kertaluonteisia mutta myös pysyviä kustannuksia. Kuten ministeri Haavisto tuossa totesi, tämä tietoturvaluusussopimus osaltaan antaa suomalaiselle elinkeinoelämälle mahdollisuuden tulla valituksi Naton järjestämään hankkeeseen tai hankintakilpailuun, joka edellyttää Naton turvallisuusluokiteltujen tietojen käsittelyä. Tämän hallituksen esityksen mukaan sopimuksen tarkoitus on mahdollistaa hankkeisiin osallistuminen ja näin parantaa suomalaisten yritysten kilpailukykyä ja ulkomaankauppaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 8/2023 vp

Haluaisin kysyä ministeri Haavistolta, onko tässä vaiheessa vielä uusia mahdollisuuksia arvioida suomalaisten yritysten mahdollisuuksia näissä Natoon liittyvissä hankinnoissa ja niiden mittaluokkaa.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan yhtenäisyys on äärimmäisen tärkeää, kun on kyse kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä asioista. Erityisesti viime kaudelta jäi mieleen se yhtenäisyys, jolla eduskunta käsitteli Nato-hakemuksen. Toivon, että yhdessä voimme tehdä töitä myös muiden kansallemme tärkeiden kysymysten parissa etsien yksimielisyyttä ja yhteistä tietä sillä tavalla, että emme ainakaan tarkoituksellisesti loisi jakolinjoja. — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Heinonen.

14.11 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri, hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Tasavallan presidentti päätti reilu vuosi sitten, 17.5., valtioneuvoston esityksestä, että Suomi ilmoittaa Pohjois-Atlantin liitolle kiinnostuksestamme käydä keskustelut Natoon liittymisestä. 4.4. tänä vuonna meistä tuli lopulta Naton täysjäseniä Naton tuomine velvollisuuksineen ja toisaalta Naton tuomine mahdollisuuksineen.

Valtioneuvoston yleisistunto asetti viime vuoden syyskuussa koordinaatioryhmän ja alaryhmiä valmistelemaan hallituksen esityksiä Pohjois-Atlantin sopimuksen hyväksymisestä, ja tässä työssä esille nousi kuusi erilaista sopimusta. Tänään me käsittelemme niistä ensimmäistä, jonka ministeri Haavisto hetki sitten meille esitteli, ja nämä muut sopimukset pitävät sisällään muun muassa joukkojen asemaa, niin sanottua Nato-sofaa, sitten siellä on pöytäkirja Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta niin sanotun Pariisin pöytäkirjan kautta, sopimus teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin, sopimus puolustukseen liittyvien, patentoitavaksi haettujen keksintöjen salassapidon vastavuoroisesta turvaamisesta, sopimus Pohjois-Atlantin sopimuksen osapuolten välillä tietoturvaluudesta sekä Pohjois-Atlantin osapuolten välinen sopimus ydinpuolustustietoja koskevasta yhteistyöstä. Kysyisin ulkoministeri Haavistolta: jos oikein muistan, niin näihin Nato-sopimukseen sisältyy 12 kuukauden määräaika, jossa nämä pitää voimaan saattaa, ja meillä on tämä ensimmäinen nyt käsittelyssä — kiitos siitä ministerille ja valtioneuvostolle — mutta minkälaisella aikataululla tai minkälaisessa valmisteluvaiheessa nämä viisi muuta sopimusta tällä hetkellä ovat?

Kun Suomi liittyi Natoon, meille tuli siis velvollisuus liittyä myös tiettyihin Naton sopimuksiin — nuo tuossa edellä ovat niitä. Näitä on siis käytännössä kolmen ryhmän sopimuksia: on tietoturvaluussopimukset, sitten näitä joukkoja ja henkilöstön asemaa koskevia sopimuksia ja sitten teknillistietoa koskevia sopimuksia. Kun edellinen eduskunta käsitteli Natoon liittymistä, niin silloin selonteossa totesimme, että Suomi on jo rauhankumppanina sitoutunut suojaamaan Suomen ja Naton kesken vaihdettavaa turvallisuusluokiteltua tietoa Suomen ja Naton välisen tietoturvaluussopimuksen ja hallinnollisen järjestyksen perusteella. Suomen lainsäädännön yhteensopivuus suhteessa Naton tietoturvaluusvelvoitteisiin on varmistettu Suomen tehdessä edellä mainitut tietoturvaluussopimukset, joten lainsäädännön muuttamiseen ei arvioida kohdistuvan merkittäviä tarpeita.

Nyt näitä toimia sitten tehdään, ja tässä on niistä ensimmäinen meidän käsittelyssä. Tämä on erittäin tervetullut. Me olemme itse asiassa kutakuinkin vastaavaa käytäntöä nou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 8/2023 vp

dattaneet jo kolmisenkymmentä vuotta, sillä silloin aikanaan, kun maamme liittyi syyskuussa 94 rauhankumppanuusohjelmaan, laadimme tämän maamme ja Pohjois-Atlantin liiton välisen tietoturvaluussopimuksen, joka tässä nyt katsotaan sitten purettavaksi ja korvattavaksi tällä uudella sopimuksella, jonka ministeri meille esitteli. Mutta oikeastaan oma kysymykseni kuuluu: minkälaisessa vaiheessa nämä viisi muuta sopimusta tai niiden valmistelutyö on?

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Savola.

14.16 **Mikko Savola kesk:** Arvoisa herra puhemies! Suomi on ollut 4.4. alkaen Naton täysjäsen, ja nyt tätä lainsäädäntöä Natoon, puolustusliittoon liittyen meille eduskuntaan käsiteltäväksi tulee, ja tämä tietoturvasopimus on yksi osa sitä. Itse asiassa lakivalmisteluhan on paljonkin, jota tuleva hallitus joutuu sitten käsittelemään ja meille eduskuntaan esityksiä tekemään.

Arvoisa ulkoministeri, tuon terveisiä Naton parlamentaariseen yleiskokoukseen, joka tänä viikonloppuna pidettiin Luxemburgissa. Tuossa kokouksessa me myös olimme nyt ensimmäistä kertaa täysjäsenenä mukana, äänivaltaisena jäsenenä, ja pääsimme äänestyslippujakin siellä kokeilemaan, kun sanamuotoja hiottiin asiakirjoihin. Mutta monissa keskusteluissa ja kahdenvälisissä keskusteluissa siellä kyllä kävi se tarve ilmi siitä, että Ruotsi halutaan mahdollisimman nopeasti Naton täysjäseneksi mukaan — tätä viestiä itsekin toimme tässä kokouksessa voimakkaasti — mutta kyllä toiselta puolelta se huoli siitä, että välttämättä tuo aikaikkuna, että Ruotsi jäseneksi ennen Vilnan kokousta saataisiin, ei tule Ruotsin osalta riittämään. Tämä huoli oli siellä yleinen, ilmeinen, ja oikeastaan usko alkoi jo monella kääntymään sille puolelle, että se tulee jossain myöhäisemmässä vaiheessa tapahtumaan.

Oikeastaan kysyisinkin nyt teidän arviotanne siitä ja siitä, kuinka Suomi nyt tällä hetkellä vaikuttaa sekä Turkkiin että Unkariin näiden päätösten osalta, että niitä joudutettaisiin ja että siellä on se ymmärtämys päämiestasolla siitä, kuinka tärkeää myöskin Ruotsi on saada mukaan Pohjois-Atlantin liiton jäseneksi, kun ruvetaan tekemään puolustus suunnittelua, operatiivista suunnittelua, Itämeren alueen turvallisuuden suunnittelua ja sen parantamista. Tältä osin tämä pohjoismainen perhe kaikkine osineen on tärkeää pitää yhdessä.

No, näihin erilaisiin sopimuksiin: niitä me täällä nyt käytännössä saamme sitten eteenpäin viedä ja varmasti hyvässä yhteisymmärryksessä, koska ne, mitä me teemme täällä, ovat aika lailla niin sanotusti tämmöisiä käytännönläheisiä lakimuutoksia, ja toivottavasti ne myös joutuisasti menevät täällä eteenpäin.

Oikeastaan yhdyn vielä tuohon edellisen puhujan, Timo Heinosen kysymykseen siitä, millä aikataululla näitä lakimuutoksia nyt uskotte tulevan hallituksen pystyvän tuomaan valmisteluun, ja tuleeko kenties nyt vielä toimitusministeristön aikana tänne uusia esityksiä, sanotaan näin, niin kuin kesän korvalla, joita eduskunta vielä ennen kesätaukoa tulee käsittelemään? — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Koskinen.

14.19 **Johannes Koskinen sd:** Arvoisa puhemies! Tämä tietoturvaluussopimus Naton kanssa pystytään varmaan suhteellisen ripeästi käsittelemään eduskunnassa. Ulkoasiainvaliokunta siihen on varmaan valmis ja toivottavasti puolustus- ja hallintovaliokunta lausun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 8/2023 vp

nonantajina samoin. Materiaalisestihan kuitenkin valtaosa sisällöstä on tuttua jo rauhankumppanuusajalta, ja kun tässä ei mitään poliittista ristiriitaisuutta ole sisällä, olisi hyvä, että tämä saataisiin vaikkapa jo ennen kesätaukoa käsitellyksi, vaikka vuosi onkin aikaa näiden muutosten implementointiin. Mielellään vuoden sijasta puhuttaisiin muutamasta, parista kuukaudesta.

Tässä ministeri, ja samoin edustaja Savola, mainitsi tämän Ruotsin jäsenyytilanteen. Olin tuolla Turkissa vaalitarkkailussa, ja valitettavasti siellä ihan vaalikamppailun viime päivinä Erdoğanin ja hänen puolueensa toimesta tuotiin tämä Ruotsin jäsenyys tai sen esittäminen hyvinkin näytävästi esille. Se oli osa tavallaan sitä, että haluttiin korostaa tätä Turkin suurvalta-asemaa, että me pelaamme nyt sitten siinä samassa sarjassa kuin Venäjä, USA tai EU, ja haluttiin tätä nostaa semmoisena konkreettisena esimerkkinä siitä, miten tiukkoja tässä ulkopoliitikassa ollaan. Ja sehän on tietysti huono merkki sikäli, että tämä kynnys sitten niille välttämättömille muutoksille Turkin suhtautumisessa, joita odotetaan jo ennen Vilnan kokousta, on noussut korkeammaksi. Tässä suhteessa varmaan ei ulkopuolisten kannata kauheasti tähän paukkuja laittaa. Toivottavasti tietysti tuo presidentinvaalien ratkeaminen toisella kierroksella auttaa tilannetta, mutta tiedossa on tietysti se, että Erdoğanin takana on kuitenkin jo parlamentista selvä enemmistö, ja hänen ja hänen puolueensa kanta ratkaisee tulevinakin viikkoina sen, miten tähän Ruotsin jäsenyyteen lopulta suhtaudutaan. Tässä on syytä toivoa pitkämielisyyttä mutta toisaalta jäntevyyttä juuri Naton jäseniltä, merkittävilta jäseniltä, että tätä Turkin vastarintaa mahdollisimman tehokkaasti pystytään murtamaan. — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Kari.

14.21 **Mika Kari sd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä Naton tietoturvasopimus on yksi osa jo täälläkin aikaisemmin useampaan kertaan todettua Nato-jäsenyysprosessia ja on keskeinen elementti sille, että tietoja vaihdetaan liittokunnan jäsenten välillä ja uusimman, 31. jäsenmaan mukaan tullessa myös Suomen kanssa. Toivonkin, että tämä hallituksen esitys etenee eduskunnassa nopeasti — luonnollisesti myös asianmukaisesti mutta myös nopeasti — koska tietojenvaihto on Nato-jäsenyytemme keskeisin työkalu näin rauhan ja edes suhteellisen vakaiden aikoja kyseessä ollen.

Tiedusteluvalvontavaliokunta, jota sain kunnian viime kaudella täällä eduskunnassa vetää, kiinnitti omassa lausunnossaan huomiota siihen, että Nato-jäsenyys tulee tuomaan meille korkean tietoturvan vaateen asioita ja prosesseja ja niin edelleen, joita nyt viedään eteenpäin. Yksi keskeinen osa aikaisempaa aikaa, jolloin olimme sotilaallisesti liittoutumattomia, oli huolehtia siitä, että maanpuolustukseen liittyvien keskeisten asioiden tai ulkopoliittikkaan liittyvien keskeisten asioiden osalta eduskunnan tiedonsaantioikeus turvataan, ja tämä käytäntö on ollut puolustusvaliokunnassa ja ulkoasiainvaliokunnassa, eduskunnan valiokunnassa, historiallisesti hyvin toimiva ja hyvin vahva. Tähän ulkoministerin puheenvuoron loppuosassa vähän viitattiinkin, siihen, että eduskunnan tiedonsaantioikeus tullaan turvaamaan ja tähän tullaan erityisesti jatkossakin perehtymään. Osaatko vielä tässä vaiheessa jollain tavalla tarkemmin kuvata, tuoko Nato-jäsenyys näihin korkeaan tietoturvaan ja tietoriskiä liittyviin asioihin jotain uutta elementtiä puolustus- ja ulkoasiainvaliokunnalle, kun näistä asioista kerrotaan, suhteessa siihen aikaan, kun olimme vielä sotilaallisesti liittoutumattomia, joskin Naton rauhankumppaneita, joskin hyvin vahvasti Euroopan yhteiseen turvallisuuteen panostava kansa? Nyt tämä asetelma on toisenlainen, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 8/2023 vp

onneksi tässä maailmantilanteessa tilanne on niin, että Suomi on Naton jäsen ja ennen kaikkea eduskunnassa on tälle jäsenyydelle vahva tuki.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Kiljunen.

14.24 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Tässä käydään keskustelua Nato-jäsenyydestä. Kuten tässä on useissa puheenvuoroissa tuotu jo esille, niin puolitoista kuukautta sitten Suomesta tuli Naton täysjäsen, ja tämä sopimusjärjestely, joka koskee tietoturvaa ja sen saantia, liittyy tietysti suoraan ja saumattomasti tähän Nato-jäsenyyteen. Meillä on oikeus olla kaiken sen tiedon äärellä, mitä organisaatio tuottaa sen velvollisuuksista ja mahdollisuuksista, ja tämä on tässä hyvin tärkeää.

Ministeri korosti omassa puheenvuorossaan sitä, että tässä ei ole suurtakaan laadullista eroa siihen nähden, mitä jo tarkkailijajäsenyys antoi rauhankumppanuusohjelman kautta, mutta syvyttähän tähän tulee ehdottomasti, ja siinä mielessä ainakin määrällisesti tullaan herkkiinkin aiheisiin mukaan lukien vaikka ydinpuolustukseen liittyvät asiat. Siinä suhteessa tässä on merkittävää, että tämä tiedonsaanti Suomessa turvataan, ja yhdyin kyllä siihen näkemykseen, minkä edustaja Koskinen tässä toi jo esiin ulkoasiainvaliokunnan ja muiden valiokuntien käsittelyn osalta, että oletan, että meillä on vahva konsensus tässä myöskin eduskunnan puolella, että tässä edetään mahdollisimman ripeästi, koska se on Suomen etu. On Suomen etu saada maksimaalisesti tämä tieto.

Sen sijaan tässä korostettiin — eikä se ole edes sen sijaan, vaan sitä täydentää tietysti tämä edustaja Koskisen ja, anteeksi, edustaja Karin ja myöskin edustaja Koskisen ja muiden kiinnittämä huomio — osallisuusmahdollisuutta ja eduskunnan oikeutta tiedonsaantiin kaikista tähän ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvistä asioista ja myöskin Nato-jäsenyydestä. Sehän on perustuslain suojaamaa, että eduskunnalla on näissä rooli, ja se on valtioneuvoston vastuulla, että se tieto todellakin meille tulee, ja meillä on ollut hyvä yhteys ja saumaton yhteistyö jo aikaisemmassa vaiheessa, eikä tässä ole epäilystä eduskunnan puolelta, etteikö näin jatkossakin tapahtuisi. Sitä on kuitenkin tärkeätä aina korostaa silloin, kun me tulemme näihin tietoturvasasioihin, että eduskunnan luottamukseen voi luottaa, ja on tärkeätä, että tämä elin on täysimääräisesti tässä tiedonsaannin piirissä. Haluan myöskin samaa korostaa ja kysyä, että valtioneuvosto varmistanee sen, että tämä tullaan turvaamaan.

Meillä on heti seuraavassa asiakohdassa tämä pohjoismainen yhteistyö, ja ehkä siinä kohdassa palataan siihen, mitä tarkoittaa tämä Ruotsin Nato-jäsenyyden vahvistaminen. Ehkä siinä yhteydessä mieluummin käyttäisin sen puheenvuoron, ja tässä mielelläni kyllä kuulen, mitä ministeri vastaa jo kollegoiden esittämiin kysymyksiin Ruotsin Nato-jäsenyyden realisoitumisesta.

Puhemies Petteri Orpo: Olemme lähellä sitä hetkeä, että tähän asian käsittelyyn varattu aika alkaa loppumaan. Otetaan vielä edustaja Räsänen ja sen jälkeen ministerin kolmen minuutin vastauspuheenvuoro.

14.27 **Joona Räsänen sd:** Arvoisa puhemies! Niin kuin täällä on tuotu ilmi monessa puheenvuorossa, niin nyt kun Suomi on puolustusliitto Naton täysivaltainen jäsen — ja hyvä niin — niin se vaatii sitten toki myös muita muutoksia meidän kansalliseen lainsäädäntöön ja erilaisten muiden kansainvälisten sopimusten käsittelyä, jota me tässä tilanteessa olem-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 8/2023 vp

me nyt yhdeltä osin elikkä tämän tietoturvan osalta käsittelemässä. Yhdyn myös niihin huomioihin, joita täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa on tuotu ilmi, että on toivottavaa, että eduskunta hyvin ripeästi pystyy nyt nämä vaadittavat muutokset tekemään meidän kansalliseen lainsäädäntöön ja toisaalta sitten hyväksymään osaltaan nämä kansainväliset sopimukset, jotka pitää saada hyväksytyä, jotta sitten kun olemme täysivaltainen jäsen, saamme kaiken hyödyn muiltakin osin puolustusliitosta ja toisaalta tarjoamme sen täydellisen turvan myös muille puolustusliiton jäsenmaille liittyen esimerkiksi vaikkapa tähän tietosuojatun tiedon vaihtamiseen ja sen käsittelyyn. Ja kun nyt tiedämme, että varmasti näihin kohdistuu mielenkiinto myös ulkopäin ihan eri tavalla kuin aikaisemmin, on senkin takia tärkeää, että tämä asia on meillä asianmukaisesti hoidettu. Voisi kuvitella, että tässä asiassa tässä talossa aikaisemmin vallinnut yksituumaisuus tai hyvin suuri konsensus jatkuu ja tämä hyvin ripeästi ja asianmukaisesti saadaan käsiteltyä eikä jäädä enemminkään odottelemaan, että olisimme sitten vasta käsittelemässä tätä siellä aikarajan koittaessa, kun näissä on annettu tämä 12 kuukauden aikamääre, jossa tämä pitää kansallisesti käsitellä.

Arvoisa puhemies! Tässä on ehkä hyvä vielä puuttua kahteen asiaan: Ensimmäinen on tämä, mihin toivon mukaan tässä ulkoministeri Haavisto nyt osaltaan sitten vastaa, että kun on tullut kysymyksiä liittyen tähän eduskunnan tiedonsaantioikeuteen, niin millä tavalla todella huolehditaan nyt jatkossakin siitä, että kaikki se tieto, jota tarvitaan, hoituu, jotta täällä parlamentissa edelleen kyetään yksissä tuumin viemään asioita eteenpäin, ja tässä ei tapahdu sen suurempia muutoksia. Ja toinen huomio liittyy siihen, että vaikka nyt me olemme itse täysivaltainen jäsen, niin varmasti meillä on yhteinen toivo siitä, että myös naapurimme Ruotsi tähän aikanaan pääsee, ja jos me pystymme jollakin tavalla tätä työtä nyt helpottamaan, niin kyllä meidänkin kannattaa siinä oma sarkamme tehdä.

Puhemies Petteri Orpo: Ja ministeri Haavisto.

14.29 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille hyvistä puheenvuoroista ja kysymyksistä.

Edustaja Aittakummulle ensin yritysten uusista mahdollisuuksista nyt Nato-hankintojen osalta: mittaluokista on tietysti vielä vaikea antaa arviota, mutta tämä avaa suomalaisille yrityksille aivan uuden mahdollisuuden puolustusvälineeteollisuudessa mutta myös monissa muissa, varusteissa ja tarvikkeissa ja siviilipuolen asioissa, joita Nato-hankintojen puitteissa voidaan harkita. Tämä on erittäin tärkeä asia.

Sitten edustaja Heinonen ja edustaja Savolakin kysyivät, mikä on näiden muiden erillisten sopimusten kohtelu ja aikataulu. Osa niistä tulee puolustusministeriön puolelta, eli ihan tarkkaa aikataulua en pysty lupaamaan. Näyttäisi siltä, että syksy on näiden muiden osalta se aikataulu, jossa ne saada eduskuntaan, ja voi olla, että joidenkin kohdalla tulee yhdistettyjä hallituksen esityksiä. Tämä nyt käsittelyyn tuleva sopimus on kaikkein kiireisin, ja sen vuoksi se on tähän nyt otettu.

Edustaja Savola, edustaja Koskinen ja muutkin ottivat esille Ruotsi-kysymyksen. Tapasin eilen viimeksi Ruotsin ulkoministeri Billströmiä, ja tietysti huoli Ruotsista välittyi myöskin meille siitä, että tämä aikataulu, aikaikkuna, Turkin vaalien ja Vilnan kokouksen välillä on hyvin lyhyt. Olen ollut yhteydessä Turkin ulkoministeri Çavuşoğluun tässä välissäkin juuri näillä viesteillä, joita tekin olette tässä toivoneet, eli Suomi tukee vahvasti Ruotsin mukaantuloa. Olen puhunut Unkarin ulkoministerin kanssa tästä, ja meillä on alus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 8/2023 vp

tavasti myöskin Turkin ulkoministerin kanssa sovittu Osloon tapaaminen. Kuun vaihteessa on Oslossa Naton ulkoministerikokous, ja myöskin siellä sitten varmasti tätä asiaa tullaan puimaan.

Sitten useampi edustaja kiinnitti huomiota eduskunnan tiedonsaantioikeuteen. Minusta on erittäin tärkeää, että nyt myös tätä hallituksen esitystä käsiteltäessä tähän asiaan kiinnitetään täälläkin huomiota. Tässä on erilaisia Naton prosesseja siitä, miten asiakirjat pysyvät salaisina, kuka saa niitä käsitellä, millä teknisillä välineillä niitä käsitellään ja näin pois päin, mutta tässä yhteydessä on erittäin tärkeää, että katsotaan, että eduskunnan tiedonsaantioikeus säilyy ja kaikki tieto, mitä tarvitaan eduskunnan piiriin, tulee. Olen näistä käytetyistä puheenvuoroista täysin samaa mieltä, ja kun mennään vaikka tuonne Naton ydinpuolustuksen ATOMAL-sopimukseen ja siihen liittyviin asioihin, niin täytyy tietysti kiinnittää huomiota tietoturvallisuuteen meidän päässämme tavattoman paljon. — Kiitoksia. [Mikko Savola: Hyvä vastaus!]

Puhemies Petteri Orpo: Tässä nyt tuli tämä tähän varattu puoli tuntia täyteen, ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.32.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 15.33.

Puhemies Petteri Orpo: Nyt jatketaan aiemmin tässä istunnossa keskeytetyn asiakohtan 5 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Holopainen.

15.33 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Kuten edellä aiemmissa puheenvuoroissa on todettu, on äärimmäisen tärkeää, että Suomen Nato-jäsenyysprosessi on saatu maaliin ja on varmistettu, että jatkossa olemme kollektiivisen yhteisen puolustuksen piirissä emmekä koskaan enää joudu olemaan yksin.

Turvallisuutemme takeeksi on tärkeää, että saamme tehokkaasti käsiteltä jäsenyyden edellyttämät lainsäädännön ja sopimuskehikon päivitykset, kuten nyt tässäkin käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ollaan tekemässä. Nämä ovat tarpeellisia askelia.

Tänään meillä on käsittelyssä tietoturvaluusopimus. Tietojen vaihto on tärkeä osa puolustuksellista yhteistyötä, ja nyt tällä esityksellä huolehditaan tiedonvaihdon mahdollistavan kehikon päivittämisestä, koska tietojen vaihtamisessa tarvitaan määräyksiä turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta sekä turvaamisesta.

Nyt eduskunnan sitten on tarpeellista tämä tietysti ripeästi käsitellä, mutta on varmasti asioita, joihin eduskunnan on syytä erityisesti kiinnittää huomiota. Kuten täällä aikaisemmissa puheenvuoroissakin on nostettu esiin, esimerkiksi asiakirjojen julkisuuteen, henkilötietojen suojaamiseen ja eduskunnan tiedonsaantioikeuden turvaamiseen on syytä kiinnittää huomiota. Ulkoministeri täällä vastasikin aiemmin näihin liittyviin kysymyksiin.

Parlamentaarinen järjestelmä pohjautuu mahdollisimman avoimeen tiedonkulkuun valtioneuvoston ja eduskunnan välillä, ja on tärkeää, että valtioneuvosto oma-aloitteisesti huolehtii siitä, että eduskunta on aina oikea-aikaisesti informoitu, myöskin sitten niissä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 8/2023 vp

asioissa, jotka liittyvät nyt tähän tänään käsittelyssä olevan tietosuojasopimuksen piiriin. Tämä on tarpeellista eduskunnan valvontaroolin tosiasialliselle toteutumiselle sekä myös siksi, että se muodostaa lähtökohdan sille, että erilaisissa häiriö- ja poikkeusoloissa meillä on täällä valmius myös nopeasti reagoida. Viimeisimmissä vaiheissa, esimerkiksi viime keväänä, tämä tuli hyvin esiin, kun täällä pystyttiin varsin ripeästi muodostamaan prosessi, jossa eduskunta yhdessä valtioneuvoston kanssa pystyi Suomen Nato-jäsenyyslakemukseen kannan muodostamaan.

Samalla kun tässä hallituksen esityksessä on nostettu esiin se, että tämä nyt tehtävä sopimus ei merkittävästi muuta nykyisiä Suomen käytäntöjä, koska Suomi on aikaisemminkin tällaisen hallinnollisen järjestelyn nojalla noudattanut näitä Naton turvallisuussäätöjä, niin siinä nostetaan esiin kuitenkin se — esimerkiksi näissä lausunnoissa on nostettu esiin sitä — että kun Suomessa on kokonaisturvallisuuden malli ja meillä tämä turvallisuus- ja puolustus suunnittelu on tällainen koko yhteiskunnan leikkaava prosessi, niin kuitenkin tässä yhteydessä sitten näitä turvallisuussäätöjä noudattaa aika iso osa hallinnonaloista. Onkin tärkeää huolehtia, että äsken mainitsemani asiakirjojen julkisuusperiaate sekä henkilötietojen suojakysymykset sitten tulevat huomioituiksi sillä tavalla kuin meidän perustuslakimme edellyttää. Tämä nyt jatkoevästyksenä sitten valiokuntien käsitte-lyyn. — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Honkasalo poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.